

Uzkrājumu direktīvas ietekme uz procentu ienākuma aplikšanu ar nodokļiem

Sandija Novicka,

Zvērinātu advokātu biroja *Raidla Lejins & Norcous* zvērināta advokāte

Līdz 2010. gada 1. janvārim Latvijas rezidenti varēja nebūt īpašas intereses par Padomes Direktīvu 2003/48/EK (2003. gada 3. jūnijs) par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem (turpmāk – „Direktīva”), kas stājās spēkā jau 2005. gada 1. jūlijā. Ņemot vērā to, ka no 2010. gada 1. janvāra arī Latvijā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek aplikti procentu ienākumi, Direktīva kļūst aktuāla arī Latvijas rezidentiem, kas saņem procentu ienākumus citās ES dalībvalstīs vai pat ārpus ES.

Ar Direktīvas palīdzību tiek nodrošināta informācijas apmaiņa starp dalībvalstu nodokļu administrācijām par fizisku personu procentu ienākumiem, kas gūti citās ES dalībvalstīs. Jāpiezīmē, ka attiecībā uz dividendēm un ienākumiem no kapitāla daļu atsavināšanas šobrīd nepastāv līdzvērtīgs regulējums, kas ļautu nodokļu iestādēm efektīvi apmainīties ar informāciju par to rezidentu šāda veida ienākumiem.

Direktīvas vispārīgie noteikumi

Direktīvas mērķis ir nodrošināt vismaz minimālus nodokļu ieņēmumus no procentu maksājumiem (dažāda veida ienākumiem no uzkrājumiem), un novērst to, ka ES rezidenti pārvieto līdzekļus savienības ietvaros, lai izvairītos no nodokļiem. Direktīva attiecas ne tikai uz ES dalībvalstīm. Ir panākta vienošanās, ka direktīva attiecas arī uz, piemēram, Šveici un vairākām ES dalībvalstu aizjūras teritorijām (piemēram, Džērsija, Gērnzija, Menas sala, Karību salas).

Direktīvas izpratnē procentu maksājumi ir:

- 1) procenti, kas attiecas uz jebkura veida parādsaistību, neatkarīgi no tā vai tā ir nodrošināta ar ķīlu un neatkarīgi no tā vai tā dod tiesības uz parādnieka peļņu, un jo īpaši, ienākums no vērtspapīriem, obligācijām un parādzīmēm, ieskaitot prēmijas un bonusus, kas attiecināmi uz šādiem vērtspapīriem, obligācijām vai parādzīmēm (kavējuma procenti netiek uzskatīti par procentiem);
- 2) procenti, kas uzkrāti vai kapitalizēti, pārdodot, atmaksājot vai izpērkot iepriekš minētās parādsaistības;
- 3) ienākums, ko izdala noteikti kolektīvo ieguldījumu fondi, kā arī ienākumi no daļu šādos kolektīvajos ieguldījumu fondos pārdošanas, atmaksāšanas vai izpiršanas.

Saskaņā ar Direktīvu galvenie pienākuma nesēji ir procentu izmaksātāji. Direktīvas izpratnē procentu izmaksātājs ir ekonomisks operators, kas maksā procentus vai nodrošina procentu samaksāšanu par labu procentu saņēmējam, neatkarīgi no tā vai operators ir parādnieks saskaņā ar parādsaistību, kas rada procentus, vai ir tikai operators, ko ir nolīdzis parādnieks vai procentu saņēmējs procentu izmaksāšanai vai procentu izmaksāšanas nodrošināšanai.

Šīs definīcijas mērķis ir aptvert maksājumu ķēdē arī pēdējo starpnieku pirms galīgā procentu saņēmēja. Ja procentu maksātājs atrodas ES vai kādā no valstīm, uz kuru attiecas Direktīva, Direktīvas noteikumi tiks piemēroti neatkarīgi no tā, kur ir radusies (ES vai ārpus tās) pati parādsaistība.

Šobrīd saskaņā ar Direktīvu darbojas divi režīmi:

- 1) informācijas apmaiņas režīms un
- 2) nodokļa ieturēšanas režīms.

Ja uz valsti attiecas informācijas apmaiņas režīms, saskaņā ar Direktīvu procentu izmaksātājiem ir jānodod informācija savas valsts nodokļu administrācijai par procentu saņēmējiem, kas ir citas

Dalībvalsts rezidenti. Katra dalībvalsts veic šīs informācijas apkopošanu un reizi gadā dalībvalstis veic automātisku šīs informācijas apmaiņu.

Jāuzsver, ka šobrīd Direktīva attiecas tikai uz fiziskām personām izmaksājamiem procentiem, kas ir ES dalībvalsts rezidenti. Tas nozīmē, ka Direktīvas noteikumi neattiecas uz procentu maksājumiem, kas tiek izmaksāti, piemēram, Krievijas rezidentiem vai juridiskām personām.

Ja uz valsti attiecas nodokļu ieturēšanas režīms, bankām vai citiem procentu izmaksātājiem ir pienākums ieturēt nodokli no izmaksājamiem procentiem un pārskaitīt nodokli savas valsts nodokļu administrācijai. Līdz 2011. gada 1. jūlijam piemērojamā likme ir 20%, bet sākot ar 2011. gada jūliju jau 35%. No ieturētā nodokļa 25% paliek valstij, kurā nodoklis ir ieturēts, bet 75% tiek nodoti procentu saņēmēja rezidences valstij. Turklāt saņēmēja valsts saņem vienu kopīgu maksājumu, nesaņemot informāciju par to, cik un no kādiem tās rezidentiem nodoklis ir ieturēts.

Direktīvas reālā ietekme

Pamatojoties uz atsevišķu valstu sniegto informāciju, var secināt, ka ļoti daudzi investori ir pārvietojuši savus līdzekļus uz jurisdikcijām, kuras neaptver Direktīva (starp populārākajām tiek minēta Honkonga, Singapūra un Dubaija). Līdz ar to par galvenajiem ieguvējiem no Direktīvas tiek uzskatītas Honkonga, Singapūra un Dubaija. Otrkārt, tiek uzskatīts, ka daudzi investori ir pārveidojuši savu investīciju struktūru tā, lai uz tām neattiektos Direktīva. Piemēram, 2005. gadā drīz pēc Direktīvas stāšanās spēkā apmēram 7 miljardi eiro tika novirzīti no noguldījumu kontiem Šveices bankās uz Luksemburgas Sicav II obligācijām. Otrs visbiežāk izmantotais veids kā apiet Direktīvas prasības ir noguldījumu veikšana caur juridiskām personām. Sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, personālsabiedrības, nodibinājumi un lielākā daļa trastu šobrīd netiek uzskatīti par procentu saņēmējiem Direktīvas izpratnē.

Iespējamie grozījumi Direktīvā

Eiropas Komisija ir izstrādājusi priekšlikumus Direktīvas grozījumiem, lai uzlabotu tās darbību.

Cita starpā, ar grozījumiem tiek apsvērta iespēja:

- 1) noteikt, ka Direktīvas prasības attiektos arī uz maksājumiem noteiktām juridiskām personām vai fizisku personu apvienībām;
- 2) paplašināt procentu maksājumu definīciju, attiecinot to arī uz ienākumiem no inovatīviem finanšu produktiem, kuri pēc savas būtības atbilst maksājumiem, uz kuriem šobrīd attiecas Direktīva, lai novērstu mēģinājumus apiet Direktīvas prasības.

Eiropas Komisija arī ir mēģinājusi panākt vienošanos ar Honkongu un Singapūru, lai panāktu, ka arī uz tām kaut vai daļēji attiecas Direktīvas prasības. Tomēr iespēja, ka Āzijas valstis varētu piekrist Direktīvas prasību attiecināšanai uz tām, tiek vērtēta kā visai maz iespējama.